

Maasan Päivälehti

Photo Supplement

Wasa Dagblad Wasa Daily

Celiakins historia

Aretaeus of Cappadocia. Bild från Wikimedia Commons. Public Domain

Celiakins Historia

Celiaki började uppträda när mänskligheten övergick från att leva som jägare till att bli jordbrukare och började odla spannmål, särskilt vete. Detta skifte inträffade för omkring 10 000 år sedan. Innan detta hade människor främst levt på en diet baserad på kött och naturliga produkter som frukt och bär.

De flesta människors matsmältning klarade övergången till denna nya kost. Men inte alla. En del människor drabbades av sjukdomar som följde med de nya födoämnena, och celiaki var en av dessa sjukdomar.

Ätminstone under några årtusenden har det funnits skriftliga källor som beskriver en sjukdom som sannolikt var det vi idag kallar celiaki. Men det skulle dröja nästan 2000 år innan orsaken till denna sjukdom upptäcktes och därmed möjliggjorde en effektiv behandling. Låt oss ta en närmare titt på några av de viktigaste historiska källorna:

Areteaus of Cappadocia

Areteaus of Cappadocia (85–138 e.Kr) var en grekisk läkare som verkade under det första århundradet efter Kristus. Han är känd för att ha beskrivit en sjukdom som han kallade ”koiliakos”, vilket betyder ”att lida av buksmärtor”. Hans beskrivning av sjukdomen är en av de äldsta kända beskrivningarna av celiaki.

Han författade flera böcker om olika sjukdomar, varav fyra senare publicerades i en volym med titeln ”De Causis et Signis Acutorum et Diuturnorum Morborum”. Hans böcker betraktas som en av antikens största bidrag till medicinsk vetenskap, tillsammans med texter skrivna av Hippokrates.

I sina skrifter beskrev Areteaus att personer som led av ”koiliakos” upplevde buksmärtor, diarré och viktnedgång. Han trodde att sjukdomen orsakades av en blockering i magen som hindrade maten från att passera genom tarmarna. Areteaus föreslog också en diet bestående av bröd och vatten som en behandling för sjukdomen.

Areteaus föreslog även andra behandlingsmetoder för ”koiliakos”-sjukdomen. Vila och fasta var viktiga komponenter i behandlingen. Med våra moderna kunskaper kan vi med säkerhet säga att bröd och vatten, eller fasta, inte var de mest lämpliga rekommendationerna. Men det är enkelt att vara efterklok, 2000 år senare.

Efter Areteaus beskrivning av ”koiliakos” verkar sjukdomen ha hamnat i skuggan under århundradena. Det skulle dröja till 1800-talet innan celiaki

återigen upptäcktes, tack vare den brittiske läkaren Samuel Gee. Gee insåg att en specifik diet, som uteslöt spannmålsprodukter, kunde hjälpa personer som led av sjukdomen.

Sedan dess har vår förståelse av celiaki fortsatt att utvecklas, och vi har lärt oss att sjukdomen orsakas av en autoimmun reaktion mot gluten, ett protein som finns i vete, korn och råg. Aretaeus beskrivning av "koiliakos" är fortfarande viktig eftersom den visar att sjukdomen har funnits i årtusenden och att läkare sedan antiken har känt till den och försökt behandla den.

Aretaeus Of Cappadocia är också känd för att ha gett namn åt sjukdomen diabetes mellitus, sockersjuka. Han använde termen "diabetes" för att beskriva en sjukdom där personer utsöndrar stora mängder sötaktig (mellitus) urin. Ordet "diabetes" kommer från det grekiska språket och betyder "att passera genom", vilket syftar på den stora mängden urin som passerar genom kroppen hos personer med sjukdomen.

Aretaeus beskrev även andra symtom som är karakteristiska för diabetes, såsom törst, viktnedgång och trötthet. Han var den första att använda termen "mellitus" för att särskilja diabetes som orsakar sötaktig urin från andra typer av urinavvikelser.

Aretaeus insikter om diabetes var banbrytande, och han hyllas än idag för sitt arbete med att beskriva och namnge sjukdomen. Hans tidiga beskrivningar av diabetes har också varit en viktig grund för vår förståelse av sjukdomen och dess behandling genom historien.

Den första kända celiakikern

År 2008 hittades ett skelett av en ung kvinna från det första århundradet e.Kr., som hittades på den arkeologiska platsen Cosa, sydväst om Toscana, Italien. Undersökningar av skelettet visade att hon hade varit en 18-20-årig kvinna, som hade dött av fysisk funktionsnedsättning, beroende på undernäring. Hon hade kort för sin ålder (140 cm) och hade en för åldern klart avvikande urkalkning av skelettet (osteoporos). Man hittade tecken på att hon hade haft en kronisk anemi orsakad av järnbrist.

Tänderna kunde undersökas och dessa visade förändringar i tandemaljen som ännu i våra dagar är typiska förändringar vid celiaki.

Det verkade inte sannolikt att dessa förändringar skulle ha orsakats av svält, eftersom dyra juveler hittades i hennes grav. Men alla fynd tydde på att hon hade dött av kronisk undernäring, förenligt med celiaki.

Så, var det cekiaki?

Väldigt sannolikt. Det var nämligen möjligt att göra en HLA-typning från hennes skelett. och forskarna med Giovanni Gasbarrini i spetsen konkuderar: ”Närvaron av HLA-DQ2.5, i kombination med de typiska fynden i skelettet, ökar sannolikheten för att den unga flickan i Cosa led av celiaki och att sjukdomen existerade redan för 2000 år sedan, som Aretaeus antog på kliniska grunder. Våra resultat stärker idén om att denna sjukdom föddes för länge sedan och förekommit släktled efter släktled under en lång tid av mänsklighetens historia. Kanske ända sedan vete introducerades som ett födoämne.”

Man kan till och med anta, att celiaki för århundraden sedan varit vanligare än nu. Det naturliga epidemiologiska förloppet för genetiska sjukdomar av denna typ är att ju längre befolkningen utståtts för det sjukdomsorsakande ämnet (beträffande celiaki är det gluten, t.ex för laktosintolerans är det lakros, mjölksocker) så minskar sjukdomarna förekomst.

Den första porträttet av en celiaki-patient?

Blaise Pascal (1623–1662) var en berömd fransk filosof, matematiker, fysiker och religiös skribent. Han skrev *Lettres provinciales* (fullständig titel: *Lettres écrites par Louis de Montalte à un provincial de ses amis et aux révérends pères jésuites sur la morale et la politique de ces pères*). Bland hans andra bedrifter kan nämnas att han konstruerade en räknemaskin som kunde utföra additioner och subtraktioner. En serie av dessa räknemaskiner, som kallades pascaliner, tillverkades av urmakare, och det lär finnas 7 stycken sådana bevarade.

Måttenheten för tryck, Pascal, är uppkallad efter Blaise Pascal, liksom en modärnare fenomen, programspråket Pascal. En asteroid har fått namn efter honom.

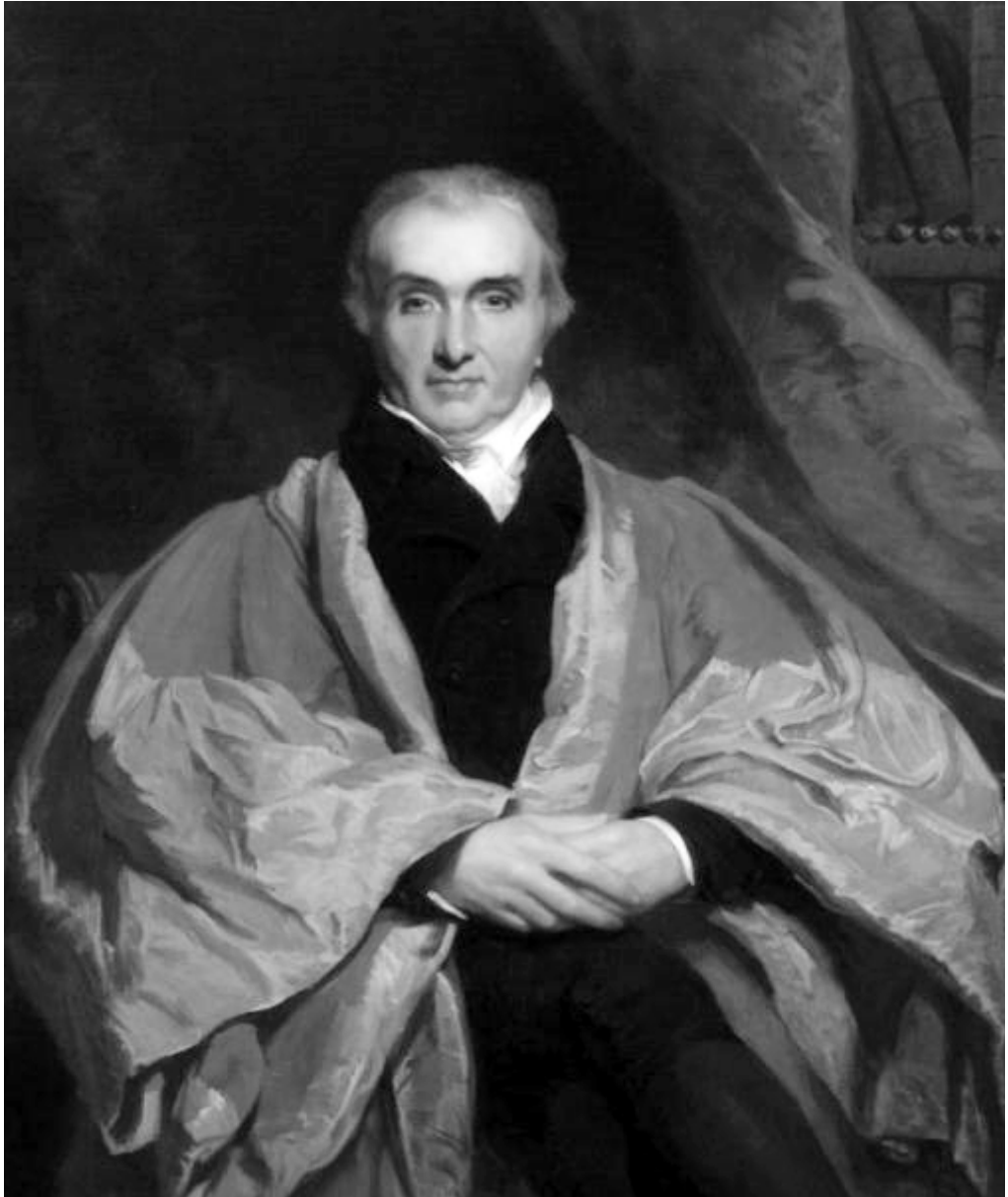
Så visst var han en mångsidigt man, och man undrar hur mycket han hade fått tillstånd ifall han fått vara frisk och leva längre. Han var tyvärr väldigt sjuklig, berättades det. Under de senaste tre århundradena har flera teorier framställts beträffande vilket sjukdom det kan ha varit som gjorde att han hade många symtom under sitt liv och dog redan som 39-åring.

Nästan 70 diagnoser hittas i den historiska litteraturen. Det hävdades att hans sjukdom var psykisk. Hysteri, melankoli och posttraumatisk neuros fanns bland de andra förslagen.

Forskarna Anca Sava från ”University of Medicine and Pharmacy” i Iași, Rumänien och hennes samarbetare, alla från samma universitet, har studerat

Blaise Pascal. Bild från Wikipedia Commons. Creative Commons Attribution-Share Alike 4.0 International

Matthew Baillie i en tavla målad av William Owen. Bild från Wikipedia Commons. Public Domain.

litteraturen och kommit fram till att väldigt mycket tyder på att Blaise Pascal led av celiaki. Diagnosen stöds av många av hans beskrivna symtom: buksmärtor i barndomen med gradvis progression till neurologiska manifestationer i medelåldern, huvudvärk av migräntyp, perifer neuropati, epilepsi och neuropsykiatriska störningar (depression).

Det är också uppenbart, att celiakin i hans fall influerade hans skapande av en filosofisk tankevärld.

Matthew Baillie

Matthew Baillie var en brittisk läkare och patolog född den 27 oktober 1761 och avled den 23 september 1823. Han är mest känd för att ha beskrivit en sjukdom i mag-tarmkanalen som idag är känd som celiaki. Baillie beskrev sjukdomen i sin bok "The Morbid Anatomy of Some of the Most Important Parts of the Human Body" som publicerades 1793.

Baillie observerade att personer som led av sjukdomen upplevde kronisk diarré och undernäring. Han noterade också att vissa patienter verkade må bättre av att leva nästan uteslutande på ris. Denna risbaserade kost var troligen mycket glutenfattig eller till och med glutenfri beroende på vilka andra ingredienser som konsumerades - vilket kunde hjälpa personer som lider av celiaki.

Baillie var en pionjär inom patologi och hans beskrivning av celiaki var ett viktigt steg mot förståelse och behandling av sjukdomen. Han var också en framstående medicinsk lärare och professor i medicin vid University of Glasgow.

Idag är Baillies upptäckt en viktig del av historien om celiaki och hans bidrag till medicinsk vetenskap fortsätter att ha betydelse. Den risdiet han föreslog skulle ju ha botat barnen med denna sjukdom. Men tyvärr glömdes risdieten bort.

Samuel Gee

Samuel Gee var en brittisk läkare född den 13 december 1839 och avled den 23 september 1911. Han är mest känd för att ha skrivit den första moderna medicinska beskrivningen av celiaki,

Han blev nog sannspådd då han sade: "Det här är en sjukdom som kommer att botas med diet".

Gee presenterade den moderna definitionen av celiaki under en föreläsning på Hospital for Sick Children i London. Han beskrev sjukdomen som en kronisk störning i mag-tarmkanalen som orsakas av intolerans mot gluten. Han noterade

*Samuel Gee. Bild från Wikimedia Commons. Creative Commons Attribution
4.0 International*

också att personer som led av sjukdomen upplevde kronisk diarré, kräkningar och allvarlig undernäring. Gee var den första att använda termen "celiac affection" för att beskriva sjukdomen.

Gee trodde alltså att celiaki kunde botas genom kost och experimenterade med olika dieter med sina patienter. En av dessa dieter var en holländsk musseldiet. Under sin livstid lyckades han emellertid aldrig identifiera exakt vilken mat som utlöste sjukdomen.

Gee var också en framstående medicinsk lärare och professor i medicin vid King's College Hospital i London. Han var en förespråkare för hygieniska metoder inom medicinen och förespråkade att läkare skulle tvätta händerna innan de behandlade patienter, vilket vid den tiden inte var en vanlig praxis.

Gees arbete med celiaki var en viktig milstolpe i förståelsen av sjukdomen och hur den kan behandlas. Idag är Gee ihågkommen som en pionjär inom gastroenterologi och hans bidrag till medicinsk vetenskap fortsätter att ha betydelse. Hans forskning och teorier om celiaki har hjälpt till att öka medvetenheten om sjukdomen och har bidragit till att forma de kostrekommendationer som rekommenderas för personer som lider av celiaki idag.

Sidney Haas

Sidney Haas var en amerikansk barnläkare född den 28 januari 1870 och avled den 26 mars 1964. Han är mest känd för att ha utvecklat en dietbehandling för celiaki som involverade att äta bananer och undvika stärkelse.

Haas upptäckte banandieten efter att ha behandlat ett antal barn med celiaki och märkt att deras hälsa förbättrades efter att de började äta en diet som var hög i kalorier och glutenfri, eftersom den var fri från stärkelse. Bananer var en viktig del av kosten eftersom de innehåller mycket kalorier och är lätta att smälta.

Egentligen hade Haas kommit fram till sin banandiet genom ett rent misstag. I en tidning från 1924 skrev han om en stad i Puerto Rico där "invånare som äter mycket bröd lider av celiaki medan bönderna som till stor del lever på bananer aldrig." Banandieten var den mest erkända behandlingen i årtionet.

Haas banan-diet var en banbrytande behandling på sin tid, men den hade också sina nackdelar. Många trodde att så snart barnen blivit friska kunde de återgå till att äta en normal kost som innehöll gluten, vilket skadade deras tarmvilli och ledde till allvarliga biverkningar.

Och varför hade dieten effekt vid denna sjukdom? Den var naturligt glutenfri,

Celiaki

eftersom bananer inte innehåller gluten.

Trots detta var Haas en viktig pionjär inom behandling av celiaki och hans banan-diet var ett viktigt steg i utvecklingen av glutenfria kostbehandlingar för celiaki. Det att dieten vis celiaki var så framgångsrik gjorde att banandieten började användas vid andra sjukdomar - och gavs också åt helt friska barn "så att de inte skulle bli sjuka".

Lindy Thompson var en två år gammal flicka år 1945. En svårt sjuk flicka kan man säga. Hon led av diarre och uppkastningar och hon var eländigt avmagrad och orkade inte mera gå. Läkarna sade att hon nog inte klarar mera än ett par veckor till.

Hennes föräldrar hade gått med henne från doktor till doktor. Till slut hittade de en läkare som förstod sig på denna sjukdom. Han skrev ett resept på bananer. Minst 7 bananer per dag måste hon äta.

Det var inte lätt för Lindy att följa banandieten. Hon fick äta minst sju bananer om dagen, och bara små mängder av andra livsmedel. Men hon märkte snart en förbättring av sina symtom. Hon kände sig starkare och mindre trött, och hennes mage var lugnare. Efter sex månader på dieten var hennes celiakisymtom nästan helt borta.

Ock så småningom började hon äta veteprodukter igen. Man visste ju inte att celiakin var en livslång sjukdom. Hon blev inte så svårt sjuk som före banandieten men symptomfri var hon aldrig, förrän hon berättade sin barndomshistoria 66 år gammal åt en läkare. Då gjordes tunntarmsbiopsier, som visade typiska förändringar. Glutenfri kost inleddess och då hon var 77 år gammal berättade hon att hon mår bra.

Dorothy Andersen

Ännu på 40-talet ansågs denna sjukdom vara en barnsjukdom som inte alls drabbade vuxna. År 1947 definierade dr Dorothy Andersen i en artikel i tidningen "The Journal of Pediatrics" sjukdomen på detta sätt: "En sjukdom som orsakar återkommande eller kronisk diarré hos barn mellan sex månader och sex år, utan något påvisbart patologisk eller bakteriologisk grund, som visar intolerans mot maten som annars är lämplig för deras ålder och leder till en progressiv ökning av volymen i magen och avstannad viktökning".

Karel Willem Dicke

Karel Willem Dicke var en nederländsk pediatriker och forskare som är känd

som ”celiakins fader”. Han föddes i Amsterdam den 15 februari 1905 och avled den 26 mars 1962 i Utrecht. Dicke gjorde banbrytande upptäckter som ledde till en djupare förståelse av celiaki och utvecklingen av en glutenfri diet som en effektiv behandling för sjukdomen.

Dicke började studera medicin vid Universitetet i Leiden 1924 och fortsatte sedan vid Universitetet i Utrecht där han tog examen 1931. Han arbetade sedan som pediatriker vid Universitetssjukhuset i Utrecht och utvecklade ett särskilt intresse för sjukdomar i mag-tarmkanalen. Under andra världskriget behandlade Dicke många barn med celiaki, en autoimmun sjukdom som påverkar tarmarna och som orsakar en överkänslighet mot gluten, en protein som finns i spannmål som vete, råg och korn.

Under denna tid var celiaki en relativt okänd sjukdom, och det fanns ingen effektiv behandling för det. Dicke observerade dock att när kriget bröt ut och livsmedelsbristen ledde till att spannmålsprodukter blev svåra att få tag på, så förbättrades tillståndet för barnen som led av celiaki. Han kom då på tanken att gluten i maten var den faktorn som orsakade sjukdomen.

Det var år 1944 och Nederländerna led av en ohygglig svält. Levnadsförhållandena var extrema: mat var knapp och hygien- och sanitetsförhållanden var praktiskt taget obefintliga. Folk åt tulpanlökar för att hållas vid liv. Och celiakin försvann, många barn blev friska.

Det finns en populär version av hur Dicke egentligen gjorde denna upptäckt. Det sägs att Dickes idé kom under vintern 1944/1945, mot slutet av andra världskriget, den så kallade ”svältvintern” när ens bröd var otillgängligt i Holland. Barn med celiaki verkade paradoxalt nog vara kliniskt förbättrade trots att de åt en svältdiet (nästan utan veteprodukter). Sverige ”bombade” då Holland med bröd för att lindra svälten - och då försämrades Dickes barnpatienters mående snabbt. Karl Willem Dicke upplevde att hans tidigare gjorda hypotes att intag av vete förvärrade celiaki stämde.

Man kan väl knappast säga att krig leder till någonting positivt. Men om andra världskriget inte hade inträffat och Holland inte drabbats av svält speciellt vintern 1944 – 45 så kanske upptäckten av orsaken till celiakin hade fördröjts.

Men Dicke hade påbörjat sina experiment långt tidigare. Redan år gjorde han behandlingsförsök med vetefria dieter, inspirerad av Stheemans rapport om fallet med ett barn som upplevde diarré efter att ha ätit bröd och kex.

Sina första reslutat publicerade han redan 1941 i den holländsk tidskriften ”Het

Celiaki

Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde”, när litteraturen hade redan empiriskt fastställt att Haas- och Fanconi-dieterna var de mest lämpliga i behandling av denna sjukdom. Människor hade annat att tänka på vid denna tid, världen stod i brand på grund av kriget och artikeln väckte inte stor uppmärksamhet

Vid den internationella pediatrikongressen i New York 1947 presenterade Dicke resultat tydande på att bröd och kex förvärrade sjukdomen, men han blev inte där tagen på allvar.

Med hjälp av kollegor från Utrecht, Weijers, en barnläkare och Van de Kamer, en biokemist som hade utvecklat en metod för att mäta fettmängden i avföringen kunde Dicke påvisa att avlägsnande av vete från kosten minskade mängden fett i avföringen hos barn med denna sjukdom. Dessa resultat presenterade han vid den internationella pediatrikongressen i Zürich, 1950.

Han skrev sedan en vetenskaplig artikel om dessa resultat och försökte få denna publicerad i en aktad amerikansk tidskrift, men tidskriften vägrade att publicera artikeln. Sedermera publicerade den i Acta Paediatrica Scandinavica.

År 1950 publicerade han sin doktorsavhandling (”Coeliakie: een onderzoek naar de nadelige invloed van sommige graansorten op de lijder aan coeliakie”) som visade att gluten i spannmål var orsaken till celiaki. Detta var och är den stora vändpunkten i celiakins historia. Hans forskning förklarade varför en glutenfri diet var den mest effektiva behandlingen för sjukdomen. Han fortsatte sin forskning och utvecklade en glutenfri diet som snabbt blev standardbehandlingen för celiaki.

Karel Willem Dicke övervägdes för Nobelpris 1962. Han skulle ha varit värt detta, men hann aldrig få det. Nobelpris utdelas inte postumt.

Dicke bidrog också till att öka medvetenheten om celiaki och förbättra diagnostiska tekniker för sjukdomen. Han grundade det första celiakiföreningen i Nederländerna och var en aktiv förespråkare för ökad medvetenhet om sjukdomen i hela världen. Han var en av de första att föreslå att glutenfria livsmedel skulle göras tillgängliga på recept och blev en pionjär inom utvecklingen av specialkost för personer med celiaki.

Dicke dog 1962 i cerebrovaskulär sjukdom (kärlsjukdom i hjärnan). Han övervägdes för 1962 års Nobelpris i medicin, men hann inte få detta eftersom priset inte utdelas postumt. Den nederländska Society of Gastroenterology har

till hans ära instiftat en utmärkelse för att belöna banbrytande forskning inom området, och Willem Karel Dicke var den första som fick denna medalj i guld.

I dag är Dicke ihågkommen som en av de främsta forskarna inom celiakiforskning. Hans upptäckter revolutionerade behandlingen av sjukdomen och banade väg för en större förståelse av glutenintolerans. Celiaki är fortfarande en vanligt förekommande sjukdom idag, och många människor över hela världen har haft nytta av Dicke och hans forskningsarbeten.

J.W.Paulley

J.W. Paulley var en brittisk patolog som bidrog till förståelsen av celiaki. Hans arbete på 1950-talet visade på förändringar i tunntarmens slemhinnor vid celiaki, den så kallade villusatrofin, vilket banade väg för att diagnostisera och behandla sjukdomen.

I sin första publikation från 1954 beskrev Paulley två fall av patienter som led av "idiopatisk steatorré" (ökad mängd fett i avföringen utan uppenbar orsak).. Genom att ta provbitar från tunntarmen upptäckte han att båda patienterna hade en skada på slemhinnan i tunntarmen. Enda sättet att få provbitar från tunntarmen vid den här tiden var genom en kirurgisk operation. Paulley hade varit närvarande vid 5 operationer. En av de opererade visade sig ha Whipples sjukdom, men de 4 andra hade celiaki.

Paulleys resultat visade att tarmluddet som täckte tarmens uppvisade förändringar. De så kallade villi var korta och klumpiga. Han insåg också att dessa förändringar var specifika för sjukdomen och inte förekom hos friska personer.

I en senare publikation från 1959 undersökte Paulley tunntarmsbiopsier från ett större antal patienter med steatorré och identifierade förändringar i tarmens slemhinna hos alla patienter. Han kunde även visa på hur dessa förändringar återgick till det normala efter en tid på en glutenfri diet.

Paulleys arbete banade väg för en ökad förståelse av celiaki och har haft en avgörande betydelse för diagnos och behandling av sjukdomen. Idag är biopsier av tunntarmen fortfarande en viktig del av diagnostiken vid misstanke på celiaki och upptäckten av förändringar i slemhinnan är fortfarande avgörande för att kunna ställa diagnosen, även om blodtester, serologi, ofta kan ge en säker diagnos.

Crosby-kapseln

Crosby-kapseln var en medicinteknisk anordning som användes för att ta

Crosby-kapsel

tunntarmsbiopsier i slutet av 1950-talet. Den uppfanns av Dr. Frederick F. Crosby, en amerikansk gastroenterolog som använde kapseln för att undersöka patienter med misstänkt celiaki.

Kapseln bestod av en liten behållare med en fjädermekanism som öppnades när den passerade genom tarmen. När kapseln öppnades släpptes en liten bit av tarmväggen in i kapseln, som sedan kunde tas ut för undersökning.

Crosby-kapseln var ett viktigt steg framåt för diagnostisering av celiaki och andra sjukdomar i tarmen, eftersom den gjorde det möjligt att få provbitar från tunntarmens slemhinna utan att behöva göra en invasiv kirurgisk procedur. Men den var också ganska komplicerad att använda och kunde ibland orsaka skador på tarmvävnaden. Liknande kapslar hade utvecklats på andra håll i världen. I Melbourne, Australien, används Woods biopritub, i Brasilien används Marcelo Boyers instrument, och i Lojndrfon Margot Shiners biopsitub.

Idag används andra tekniker för att ta tunntarmsbiopsier, som tas rutinmässigt i samband med gastroskopier. Men Crosby-kapseln var en viktig milstolpe inom medicinsk teknologi och bidrog till att öka förståelsen för celiaki och andra sjukdomar i tarmen.

1960 - 2020

Vid ingången av 1960-talet var grundstenarna beträffande celiakin så att säga murade. Man visste att gluten var det föroämne som orsakade sjukdomen. Man visste att det fanns en skada på tunntarmens slemhinna som var väldigt typisk, och man hade vid denna tid instrument som gjorde det möjligt att få provbitar av tunntarmsslemhinnan utan operation.

Mot slutet av 70-talet blev det möjligt att ta provbitar från tunntarmen i samband med gastroskopiundersökning, vilket avsevärt underlättade diagnostiken. Sedan början av 80-talet tas provbitar från tunntarmen rutinmässigt.

Diagnostiken har också annars underlättats. Sedan 60-talet har det varit möjligt att påvisa celiaki med blodprover. 1964 upptäckte en forskare vid namn Berger antigliadin-antikroppar, och i början på 70-talet hittade Seah antiretikulin-antikroppar. Båda dessa laboratorieprover har sedermera ersatts av endomysiumantikroppar och transglutaminasantikroppar, som ger en mycket pålitligare diagnos.

Och historien tar inte slut är. Den fortsätter. Om 30 år kommer denna bok att anses vara alldeles föråldrad, och läsarna kommer att förundra sig: ”Tänk att de inte visste mera på den tiden.”

Esko Janatuinen

År 1995 publicerade Esko Janatuinen och hans arbetsgrupp i Kuopio en sensationell artikel som bevisade att havre inte är skadligt för människor med celiaki.

Dr Esko Janatuinen studerade medicin i Kuopio där han också blev specialist i inre medicin och gastroenterologi år 1987. År 1996 flyttade han till Abu Dhabi där han sedan varit verksam som chef för en medicinsk klinik.

Han har publicerat 87 vetenskapliga artiklar, de flesta i ansedda medicinska tidskrifter.

Artikeln med rubriken ”A Comparison of Diets with and without Oats in Adults with Celiac Disease” publicerades i den aktningvärda medicinska tidskriften ”New England Medicine” och representeras säkert den viktigaste medicinska upptäckten i Finland under det föregående seklet. Det att havre är ofarligt har sedan verifierats i ett otal undersökningar i många länder, och detta gäller också för barnpatienter med celiaki och för patienter med hudceliaki.

Det var fråga om en randomiserad studie där effekterna av glutenfri diet utan havre och med havre (med ett mål på 50 till 70 g per dag från tre källor: två typer

A Comparison of Diets with and without Oats in Adults with Celiac Disease

Esko K. Janatuinen, M.D., Pekka H. Pikkarainen, M.D., Tarja A. Kempainen, M.Sc., Veli-Matti Kosma, M.D., Ritva M.K. Järvinen, M.Sc., Matti I.J. Uusitupa, M.D., and Risto J.K. Julkunen, M.D.

Esko Janatuinen och hans arbetsgrupps artikel i New England Journal of Medicine år 1995

av vetestärkelsemjöl blandat med lika mycket havre, müsli som innehåller 60 procent havre och frukostflingor med havregryn) jämfördes.

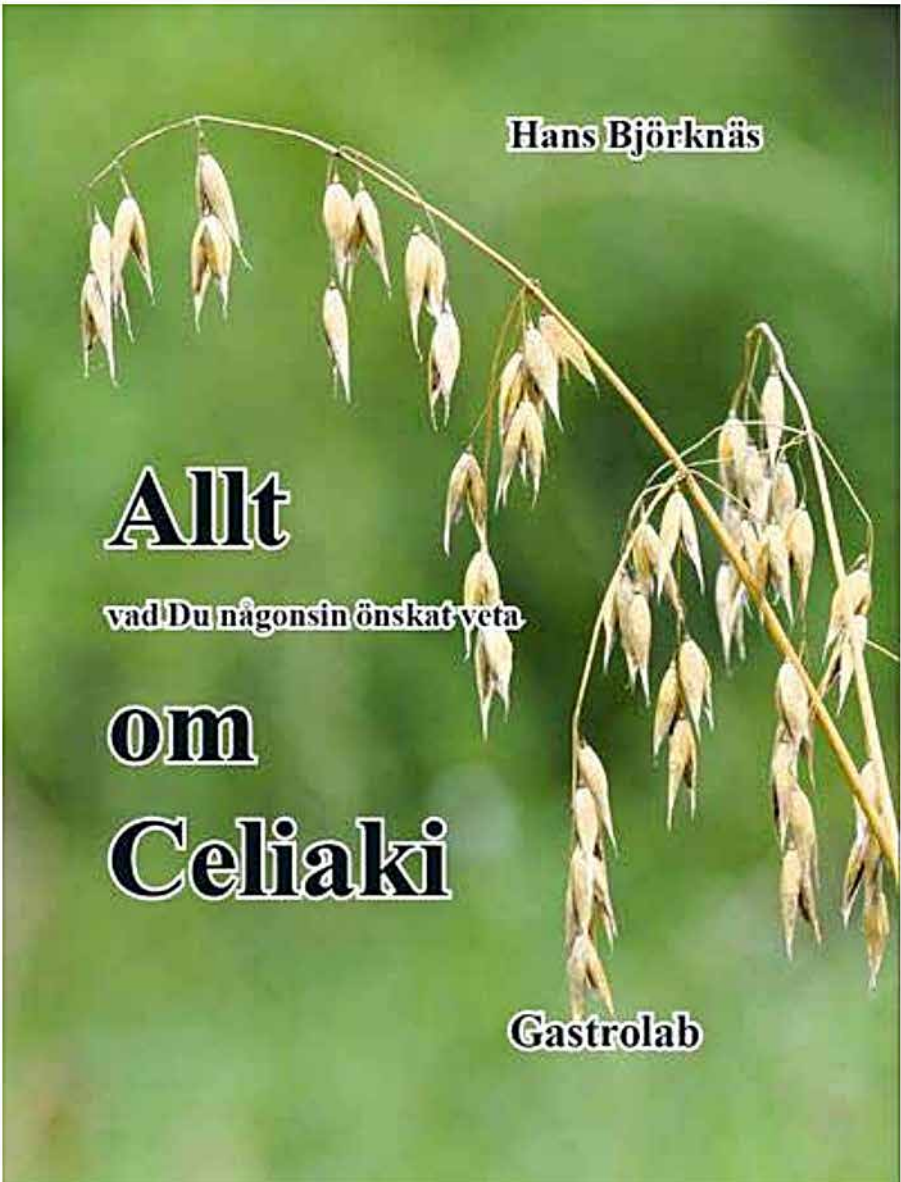
Ett femtiotal vuxna med behandlad celiaki och fyrtio med nyupptäckt celiaki medföljdes i ett halvt till ett år. Det visade sig att patienterna mår bra och deras tunntarmshistologi var lika återställd både i den grupp som inte ätit havre och den grupp som ätit havre under denna tid.

År 2002 publicerade arbetsgruppen resultat av en 5 års uppföljning av celiakier som använt havre, Några skadliga effekter av havre konstaterades inte, vare sig beträffande tunntarmens slemhinna och de undersöktas mående: ”Det fanns inga signifikanta skillnader mellan kontroller och de patienter som konsumerade havre med avseende på duodenal villous arkitektur, inflammatorisk cellinfiltration av duodenalslemhinnan eller antikroppstitrar efter fem års uppföljning. I båda grupperna förbättrades histologiska och histomorfometriska index lika med tiden. Denna studie ger det första beviset på den långsiktiga säkerheten för havre som en del av en celiakidiet hos vuxna patienter med celiaki. Det verkar också som att majoriteten av celiakipatienter föredrar havre i kosten.”

År 2007 publicerades en 10-årsuppföljning, där resultatet var samma.

Denna Janatuinen upptäckt har sedermera verifierats i ett stort antal undersökningar och långvarig uppföljning i många länder.

Willem Karel Dicke han aldrig få Nobel-priset för sin upptäckt. Det att Esko Janatuinen och hans arbetsgrupp kunde bevisa att havre är ofarligt har förändrat så många människors liv till det bättre att han nog skulle vara värd ett Nobelpris.

Hans Björknäs

Allt

vad Du någonsin önskat veta

om

Celiaki

Gastrolab

www.adlibris.fi